

**Tiesību Zinātņu Pētniecības Institūts sadarbībā ar
Latvijas Universitātes Juridisko fakultāti, laikrakstu “Dienas Bizness” un žurnālu “Jurista
Vārds” rīko zinātnisku konferenci**

„Valsts konsekvence tiesiskās palāvības un tiesiskās drošības principu ievērošanā”

2016. gada 29. janvāris plkst. 10.45 – 11.00

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes konferenču zāle

Dace Pelēkā¹

Referāta

“Tiesiskā palāvība nodokļu administrēšanā”

tēzes

1. Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) uzdevums tiesiskās palāvības principa nodrošināšanā ir panākt, lai jebkura nodokļu maksātāja iesnieguma izskatīšana vienādos apstākļos būtu vienāda.
2. Vienotas pieejas nodrošināšanai VID ir centralizējis būtiskākos nodokļu administrēšanas procesus (piemēram, reģistrēšanu pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā, samaksas termiņu pagarinājumu piešķiršanu, skaidrojumu sniegšanu par nodokļu normatīvo aktu piemērošanu). Nodrošināta arī automātiska dažādu izziņu un pārskatu saņemšana.
3. Konkrētam nodokļu maksātājam sniegtās atbildes tiek uzskaitītas un ir pieejamas ikvienam VID darbiniekam, veicot pārbaudes un pieņemot lēmumus. Nodokļu maksātāju konsultēšanas procesā tiek izmantota standartjautājumu kataloga datubāze. Tādējādi lēmumu pieņemšanā tiek izmantota VID datubāzēs esošā informācija, lai iegūtu pilnīgu pārskatu par iepriekš veiktajām darbībām, t.i., sniegtajām konsultācijām, nosūtītajām vēstulēm, pieņemtajiem lēmumiem.
4. Nodokļu maksātājiem ir iespēja gūt tiesisko palāvību par VID rīcību un par VID viedokli nodokļu piemērošanas jautājumos, saņemot no VID uzziņu. Tiesiskās palāvības princips aizsargā privātpersonu, ka VID rīkosies atbilstoši iepriekš paustajiem izteikumiem, kā privātpersonai būtu jārīkojas konkrētajā tiesiskajā situācijā, lai privātpersonas veiktās darbības saskaņā ar uzziņā norādīto VID uzskatītu par likumīgām. Tātad, ja privātpersona ir saņēmusi skaidru VID viedokli kādā jautājumā, uz to var paļauties, attiecīgi plānojot savu rīcību, un iestādes vēlāk izdotais administratīvais akts nevar būt adresātam nelabvēlīgāks arī tad, ja vēlāk iestāde konstatē, ka uzziņa nav bijusi pareiza. Tādējādi uzziņai likumdevējs ir piešķīris īpašu statusu tiesiskās palāvības kontekstā, un taisnīguma princips prasa, lai iestāde attaisnotu privātpersonas palāvību, ko radījusi uzziņa.
5. Lēmumu pieņemšanā netiek pieļautas interpretācijas. Situācijā, kad pastāv atšķirīgi viedokļi vai konstatēta interpretācijas iespēja, tiek pieprasīts viedoklis no atbildīgās ministrijas, lai precizētu normatīvā akta piemērošanu konkrētā jautājumā. (Papildus informācijai, lai

¹ Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora vietiece nodokļu jomā.

nodrošinātu vienveidīgu normatīvo aktu piemērošanu, tiek analizēti ģenerāldirektora pieņemtie lēmumi un tiesu nolēmumi.)

6. Administratīvajā procesā tiesā, veicot tiesas kontroli pār VID nodokļu lietās pieņemto lēmumu tiesiskumu, secināts, ka tiesiskās paļāvības aizsardzības princips neaizsargā privātpersonu pret tiesību normu interpretācijas maiņu. Tiesiskā paļāvība aizsargā personas tiesiskās intereses, bet personas interese nemaksāt nodokli gadījumos, kad tiesību normas to paredz, nav atzīstama par tiesisko interesi. Ja personai iepriekš ir bijis veikts nodokļu audits, pēc kura iestāde maina tiesību normu piemērošanas praksi un cita, vēlāk veikta nodokļu audita rezultātā līdzīgos apstākļos par citiem taksācijas periodiem aprēķina nodokli, tad iestādes iepriekš pieļautā kļūda tiesību normu interpretācijā, kuras rezultātā nodoklis netika aprēķināts, nav atzīstama par personas tiesisko interesi. Nodokļu samaksas pienākums, kas izriet no tiesiskā regulējuma, nav uzskatāms par privātpersonai nelabvēlīgām sekām, kas ir radušās iestādes kļūdas rezultātā. Kamēr persona nav saņēmusi uzziņu, kurā norādīts, ka nodoklis konkrētā tiesiskajā situācijā nav maksājams, tai nevar rasties paļāvība par nodokļa samaksas pienākuma, kas izriet no tiesiskā regulējuma, neesību.
7. Privātpersonai publiski pieejamas vadlīnijas par administratīvo sodu piemērošanas pamatprincipiem iestādē sekmē gan amatpersonas pieņemtā lēmuma tiesiskumu un konsekvenci, gan privātpersonas paļāvību, ka amatpersonas rīcība ir tiesiska un konsekventa.